

УДК 330.341.1: 061.1ЄС: 001.894

Т. В. Криворучко,

аспірант, Національна академія державного управління при Президенті України, м. Київ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ У КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС ТА УКРАЇНИ

Т. Kryvoruchko,

PhD student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PECULARITIES OF STIMULATION OF INNOVATION
SPHERE IN THE EU MEMBER STATES AND UKRAINE

Стаття присвячена теоретичному аналізу розвитку інноваційних технологій у країнах-членах ЄС. Проаналізовано основні державні програми, які спрямовані на розвиток інноваційних технологій у Німеччині, Великобританії, Франції та Угорщині. Обґрунтовано основні форми податкової підтримки компаній, які здійснюють науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у країнах-членах ЄС. На основі позитивного досвіду країн-членів ЄС запропоновано заходи, спрямовані на забезпечення ефективного розвитку науки та науково-технічної сфери України.

The article is devoted to the theoretical analysis of the development of innovative technologies in the EU member states. It analyzes the main government programs that are aimed to develop innovative technologies in Germany, Britain, France and Hungary. The basic form of tax support for the companies that are engaged in research and development in the member states is explained. Based on the positive experience of the EU member states measures to ensure the effective development of science and scientific-technical sphere of Ukraine are proposed.

Ключові слова: інноваційні технології, інноваційна продукція, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, державні дослідницькі центри, механізми трансферу технологій, податкова підтримка.

Key words: innovative technologies, innovative products, research and development work, public research centers, technology transfer mechanisms, tax support.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для ефективною модернізації національної економіки на основі розвитку інноваційних технологій необхідно складовою є використання можливостей запровадження європейського досвіду і практики у стимулюванні і підтримці інновацій. Державна інноваційна політика повинна бути направленою, перш за все, на стимулювання науково-технічної діяльності з метою широкого втілення наукових досліджень і винаходів у кінцевий виробничий результат, а саме: нові конкурентоспроможні види продукції, технологічні процеси та організаційні рішення.

На жаль, у сучасних складних економічних умовах, у яких наразі перебуває Україна, продовжує заглиблюватися розрив зв'язків та дієвість основного інноваційного циклу: наукові дослідження — прикладні дослідження — конструкторські розробки — впровадження у виробництво — реалізація. Також у зв'язку із вкрай складною ситуацією, яка існує на сході України обмеженим є фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за рахунок коштів державного бюджету.

Як слушно зазначає В.С. Бакіров, підприємства реально-го сектору економіки мають дуже низький попит на результати науково-технічної діяльності у зв'язку із браком власних коштів, високою вартістю нововведень, економічними ризика-

ми та тривалими термінами окупності, відсутністю розвинутої нормативно-правової бази для здійснення інноваційної діяльності, включаючи заходи щодо її державної підтримки, слабкістю коопераційних зв'язків між науковими організаціями, установами освіти та виробничими підприємствами, на рівні підготовки наукових кадрів під конкретні напрями інноваційної діяльності, з певною інформацією про нові технології та можливі ринки збуту інноваційного продукту, а часто й з повною відсутністю інформації на підприємствах щодо наявності інноваційних розробок, які існують у наукових установах та організаціях [1].

Саме ці причини стримують належне зростання розвитку економіки, виробництва, можливість запровадження сучасних технологій та розробок, застосування нових видів конкурентно-спроможної інноваційної продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Позитивним є досвід провідних країн-членів ЄС, в яких основними фінансовими механізмами для підтримки інновацій, досліджень та розробок є Структурні фонди, Рамкові програми ЄС, які сфокусовані, в основному, на дослідженнях та розробках, та новостворена Рамкова програма інновацій (РПІ) [3].

Підтримка інноваційної діяльності у країнах-членах ЄС зазвичай здійснюється у відповідності до національних серед-

ньо- і довгострокових стратегій розвитку науки, технологій та інновацій, які визначають пріоритетні напрями, обсяги та механізми державного фінансування даної сфери (наприклад, такими стратегіями володіють Німеччина, Великобританія, тобто країни, які або вже є визнаними лідерами в інноваціях, або активно наближаються до цього статусу).

Позитивним є досвід Великобританії, який спрямований на підтримку інноваційних компаній. Наприклад, монетизація збитків дозволяє підприємствам відкласти використання пільг на майбутнє або відняти частину витрат з бюджету.

Реалізація політики стимулювання наукових досліджень та комерціалізації прикладних розробок у Франції відбувається через такі інструменти, як: податковий кредит на дослідницькі витрати (CIR). Вони є фіскальним заходом, який спрямований на стимулювання дослідницької діяльності, що стосується витрат підприємств на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Його зміст полягає в тому, що підприємство може вирахувати певний відсоток витрат на дослідження з суми податку на прибуток. Цей податковий кредит розраховується на базі всіх витрат на НДДКР.

У Франції з 2008 р. і до цього часу податковий дослідницький кредит залежить виключно від обсягу витрат на інноваційну діяльність. Він складається з двох частин: перша частина — 30 % від загальних витрат на науково-дослідні роботи, якщо сума зазначених витрат не перевищує 100 млн євро, та 5 % на перевищену суму витрат на науково-дослідні роботи. Тобто якщо підприємство витратило на науково-дослідні роботи 150 тис. євро, то за 100 млн євро воно отримає податковий дослідницький кредит в розмірі 30 млн євро, а за решту 50 млн євро йому буде надано 2,5 млн євро. Звідси сумарна величина податкового дослідницького кредиту становитиме 32,5 млн євро, тобто на цю суму підприємства можуть зменшити розмір нарахованих податків або отримати зазначені кошти впродовж трьох років [4].

Так, у провідних країнах-членах ЄС з розвиненою економікою сума податкового відшкодування покриває 40% усіх витрат при здійсненні НДДКР у перший рік, 35% — у другий та 30% — у наступні роки (у сумі до 100 млн євро) та 5% зверх цього ліміту; якщо НДДКР здійснюються спільно з державними лабораторіями, то сума податкових виплат розраховується за системою подвійного обліку (до 12 млн євро витрат, вказаних у субконтракті) [7].

На основі аналізу цих показників можна зазначити, що податкове відшкодування на здійснення НДДКР у Франції може покривати 80% усіх витрат у перший рік, 70% — у другий та 60% — у наступні роки. Немає верхнього ліміту витрат для надання до податкового відшкодування, який розраховується з річного обсягу всіх витрат на здійснення НДДКР (зарплата, виплати соціального страхування, операційні витрати на амортизацію, патенти тощо).

Також у Франції діє програма "Молоде інноваційне підприємство" (JEI). Господарючі суб'єкти, що отримали статус JEI, звільняються на три роки від усіх податків на прибуток, протягом наступних двох років податок зменшується на 50%. Крім того, для них скорочено податки на землю та нерухомість протягом семи років, професійні податки й корпоративні платежі по системах соціального страхування стосовно персоналу, задіяного у науково-дослідних проектах компаній (загальна сума пільги становить 15—20% заробітної плати без вирахування податків (проти 42% у середньому) [7].

Взагалі, французька податкова політика орієнтована на підтримку "молодіжного" інноваційного підприємництва. Так, було запроваджено Програму "Молоде університетське підприємство" (Jeune entreprise universitaire — JEU) з метою стимулювання створення фірм вченими, що здійснюють дослідження у вищих навчальних закладах та дослідницьких установах.

В Угорщині діє інша система оподаткування. Так, компанії зобов'язані сплачувати інноваційний податок в розмірі 0,3%,

який розраховується з тої самої бази, що і місцеві податки. Проте витрати на науково-дослідні роботи, які здійснюються безпосередньо фірмою віднімаються з податкової бази. Малі підприємства звільняються від сплати інноваційного податку.

У європейській практиці використовуються наступні основні форми податкової підтримки компаній, що здійснюють науково-дослідних та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР):

- податкові кредити, що представляють собою відстрочку зі сплати деяких видів податків на певний період, який може досягати декількох років;

- прискорена амортизація обладнання, обчислювальної техніки та інших основних засобів, придбаних для реалізації інноваційних проектів;

- підвищувальні коефіцієнти (в середньому 1,5) до поточних витрат на НДДКР, що дозволяють скоротити базу для нарахування корпоративного податку на прибуток;

- податкове звільнення, що дає можливість компаніям не платити зовсім або платити в меншому розмірі окремі податки, в основному соціальні [7].

Крім перерахованого вище, у багатьох країнах-членах ЄС для малих і середніх інноваційних компаній діє спеціальний податковий режим зі зниженими ставками. Наприклад, у Франції такі підприємства звільнені від сплати більшості податків протягом перших трьох років з моменту отримання відповідного статусу, а в четвертий і п'ятий роки вони можуть сплачувати їх у розмірі 50% від базових (компанії повинні відповідати таким критеріям: термін існування менше восьми років, число співробітників не більше 250 осіб, річна виручка не більше 50 млн євро, прямі витрати на НДДКР не менше 15% загальної суми поточних витрат, частка венчурних фондів і фізичних осіб в капіталі не менше 75%).

Необхідно підкреслити, що вищезазначені заходи науково-технічної та інноваційної політики та джерела її фінансування є можливими для країн ЄС, у яких є розвинені національні інноваційні системи, ефективний державний сектор наукових досліджень (ВУЗи, державні дослідницькі центри, механізми трансферу технологій), наявні конкурентоспроможні фірми та фінансові інституції (банки, венчурний капітал).

Таким чином, при адаптації вищезазначених схем фінансової допомоги та обсягів такої допомоги необхідно брати до уваги рівень розвитку науково-технічної та інноваційної системи.

Наприклад, в Іспанії регіональна науково-технічна та інноваційна політика використовується задля того, щоб усунути розрив між національними та міжнародними інноваційними програмами. Це призвело до обмеженого фінансування проектів регіональними органами влади для індивідуальних учасників. Тож, "вертикальні стратегії" отримують більше сприяння, ніж дослідницькі програми, фокусуєчись на розбудові власних потужностей регіону, які часто перетворюються у абсолютно нові сучасні дослідницькі інститути та технологічні центри.

Так, у дев'яти країнах ЄС взагалі відсутні податкові стимули для інноваційного розвитку. Це Кіпр, Данія, Естонія, Латвія, Литва, Люксембург, Словаччина, Німеччина та Швеція. На відміну від них, Франція, Великобританія, Португалія, Іспанія, Чехія, Австрія, Ірландія, Бельгія та Італія використовують, у більшій чи меншій мірі, податкове стимулювання інновацій [5].

Однак недостатня координація та ускладненість зв'язків між національним та регіональним рівнями існує у багатьох країнах, незалежно від їх конституційного устрою, включаючи Австрію, Німеччину, Іспанію, Болгарію, Грецію, Ірландію, Португалію, Швецію, Польщу та Чеську республіку. Складнощі виникають у відносинах між різноманітними міністерствами (наприклад, Міністерством освіти та Міністерством економіки) та регіональними органами влади. На кінець, фрагментація системи досліджень та розробок та постійне створення нових національних агенцій робить науково-технічну та інноваційну систему ще більш складною для управління [3].

Теоретичний аналіз особливостей фінансування науки та інноваційної сфери в економічно розвинених країнах та країнах, які успішно використовують цей досвід, дозволив визначити, що форми та інструменти державної підтримки наукової та інноваційної діяльності повинні постійно переглядатися з метою оновлення та оптимізації.

Також хочемо зазначити, що важливою особливістю, характерною саме для країн з розвинутою економікою, є те, що першочергова увага приділяється формуванню фінансового механізму, який дозволяє полегшити комерціалізацію одержуваних наукових знань (зокрема, за рахунок грантових програм на проведення початкових досліджень і розробок); розширюється практика створення цільових державно-приватних венчурних фондів, які інвестують кошти в стартап-компанії.

Як слушно зауважує С.М. Щегель, податкові ініціативи щодо НДДКР є одним із ключових елементів державної політики стимулювання інноваційних процесів. Вони сприяють самостійному прийняттю рішень компаніями щодо фінансування проектів у сфері НДДКР, на відміну від надання субсидій на дослідження і розробки, коли уряди та їх фондові установи самі встановлюють пріоритети серед компаній, галузей технологій та секторів. Однак розроблення цих схем вимагає обережного прийняття рішень, які стосуються зниження податків, включення правомірних витрат (наприклад, ставок амортизації), адекватного визначення НДДКР, регулювання діяльності офшорних НДДКР, а також вирішення інших питань. Їх розгляд і врахування часто ускладнюють схеми державного регулювання, а також схеми діяльності компаній як користувачів такої політики, знецінюючи деякі з переваг цих схем, насамперед їхню прозорість та простоту.

Також при використанні позитивного зарубіжного досвіду необхідним є врахування національних особливостей різних країн. Адже в умовах різних типів економік (за масштабом, рівнем розвитку та забезпеченості ресурсами) застосування одних й тих самих методів податкового стимулювання може призвести до абсолютного різного результату [7].

У зазначеній сфері державної підтримки для України є як значні потенційні можливості, так і ризики забезпечення конкурентоспроможності та технологічної безпеки низки галузей національної економіки. З одного боку, країни ЄС використовують достатньо широке коло інструментів державної підтримки дослідницьких проектів, розроблення інновацій та їх комерціалізації, які по своїй суті полягають у створенні спеціальних режимів економічної діяльності для зайнятих такою діяльністю.

А з іншого боку, застосовуються достатньо жорсткі вимоги та інструменти захисту технологічної конкурентоспроможності національних виробників. На підтримку досліджень та інновацій в ЄС спрямовуються значні ресурси, що в середньому складають 2% всього ВВП країн ЄС [8].

Таким чином, до 2020 р. передбачено досягнути рівня інвестування у сферу наукових розробок, досліджень та впровадження інновацій в середньому в обсязі 3% [9].

Враховуючи значно нижчий фінансовий потенціал України на сьогодні доцільно посилити роботу у напрямі долучення України до інституцій та механізмів державного стимулювання інновацій, які застосовуються в ЄС. Це дозволить вирішувати завдання підвищення технологічного рівня вітчизняної економіки, розвитку національної інноваційної системи та інноваційної активності підприємств, які є одними з пріоритетних у сфері забезпечення економічної та національної безпеки держави [6].

Сучасна політика стимулювання інноваційної діяльності в Україні має бути посилена застосуванням швидких та дієвих економічних інструментів таких, як спеціальні режими економічної діяльності (СпРЕД) у формах технологічних парків та наукових парків. Тим більше, що зазначений інструментарій застосовується також і в країнах ЄС [2].

Аналізуючи теоретичний матеріал провідних науковців, чинні нормативно-правові документи та матеріали центральних органів виконавчої влади, а також позитивний досвід країн

членів ЄС необхідним є запровадження наступних заходів, що спрямовані на забезпечення ефективного розвитку науки та науково-технічної сфери держави.

1.1 Удосконалити законодавство з питань науково-дослідної діяльності, розробити дієві заходи з поліпшення її матеріально-технічного та фінансового забезпечення:

- На законодавчому рівні запровадити поетапне збільшення фінансування наукових досліджень з поступовим наближенням до показників Європейського Союзу; важелі залучення коштів реального сектору економіки для фінансування наукових досліджень; розвиток грантової системи, створення фондів, що надають гранти для фінансування наукових досліджень, у тому числі і на основі дольового фінансування бюджетних коштів та коштів суб'єктів господарювання; податкові, кредитні, фінансові стимули використання результатів наукових досліджень, у тому числі проведення конструкторсько-технологічних, дослідно-конструкторських робіт, передачі результатів досліджень до промисловості за рахунок дольового фінансування підприємствами та коштів державного бюджету;

- розробити Закон України "Про технологічне брокерство" — з метою створення вітчизняного ринку інтелектуальних продуктів та ринкових механізмів взаємодії науки з бізнесом;

- розробити Закон України "Про державну охорону інтелектуальної власності", що має сприяти збільшенню інвестицій у високотехнологічні галузі економіки;

- прийняти нормативно-правові акти, що уточнюють правові основи діяльності Національної та галузевих академії наук;

- внести пропозиції в частині підвищення статусу наукового працівника, визначення його прав на результати наукової та науково-технічної діяльності;

- з метою економічного стимулювання діяльності наукових організацій та бізнесу внести зміни до законодавства в частині освоєння результатів наукової та науково-технічної діяльності.

1.2. Опрацювати питання стосовно можливості запровадження в структурі обласних бюджетів обов'язкової статті видатків на сприяння науково-технічному та інноваційному розвитку регіонів.

1.3. Запровадити нові підходи (критерії) до оцінки якості науково-дослідної роботи кожного наукового (науково-педагогічного) працівника, кафедри (лабораторії, відділу), факультету чи інституту. Запровадження єдиної системи оцінювання результатів науково-дослідної діяльності буде сприяти розвитку змагальності та здорової конкуренції між навчальними закладами та науково-дослідними установами.

1.4. Відповідно до досвіду країн Європейського Союзу запровадити довгострокове планування діяльності у науково-технічній сфері через прийняття Верховною Радою України стратегії наукового, науково-технічного та інноваційного розвитку, а Кабінетом Міністрів України — планів розвитку наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності на кілька років.

1.5. Запровадити системи малих грантів для підтримання публікацій українських науковців у наукових виданнях світу, що мають високий рейтинг.

1.6. Проводити постійний моніторинг впровадження результатів наукової і науково-технічної діяльності, аналіз недоліків та розробка заходів щодо їх усунення.

1.7. Розробити пропозиції щодо удосконалення механізму фінансового та матеріально-технічного забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери в Україні, в т.ч. стимулювання праці працівників закладів освіти та науково-дослідних установ України. При цьому фінансування діяльності закладів освіти та науково-дослідних установ має здійснюватись відповідно до Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", інших законодавчих та нормативно-правових актів України шляхом визначення суми коштів окремим рядком бюджету відповідного державного органу України.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів досліджень вітчизняного та європейського досвіду інноваційної співпраці різномасштабних суб'єктів дозволило сформулювати основні напрямки ефективного розвитку такого партнерства:

— державна політика у сфері інноваційної діяльності повинна бути спрямована на стимулювання та підтримку міжнародної співпраці малих та великих підприємств, створення сприятливих інституціональних умов для трансферу технологій та венчурного інвестування;

— з метою формування інноваційної інфраструктури взаємодії різномасштабних суб'єктів господарювання слід не лише сприяти наявним партнерським зв'язкам, але й заохочувати активний пошук нових бізнес-партнерів як в межах національної економіки, так і за кордоном (створення центрів субконтракції, франчайзингу, аутсорсинга);

— запровадити нові підходи (критерії) до оцінки якості науково-дослідної роботи кожного наукового (науково-педагогічного) працівника, кафедри (лабораторії, відділу), факультету чи інституту. Запровадження єдиної системи оцінювання результатів науково-дослідної діяльності буде сприяти розвитку змагальності та здорової конкуренції між навчальними закладами та науково-дослідними установами;

— відповідно до досвіду країн Європейського Союзу запровадити довгострокове планування діяльності у науково-технічній сфері через прийняття Верховною Радою України стратегій наукового, науково-технічного та інноваційного розвитку, а Кабінетом Міністрів України — планів розвитку наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності на кілька років.

Подальша практика інноваційної співпраці між різномасштабними суб'єктами господарювання на основі державної підтримки здатна забезпечити підвищення рівня ефективності інноваційної діяльності, скорочення витрат і ризиків щодо створення нового продукту, а також посилення конкурентної позиції за рахунок взаємного інформаційного та ресурсного обміну.

Література:

1. Бакіров В.С. Інноваційно-інвестиційна політика університету: теорія і практика / В.С. Бакіров // Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції "Науковий парк та інноваційна інфраструктура університету як основа розвитку освіти та науки". — Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. — 216 с.
2. Єгорова О.О. Стимулювання інновацій через спеціальні режими економічної діяльності у контексті умов угоди про асоціацію України та ЄС / О.О. Єгорова // Трансфер технологій та інновації: конкурентоспроможна економіка і сталий розвиток: VII міжнародний форум (Київ, 24—25 жовтня 2013), відп. ред. В.С. Шовкалюк. — К.: НТУУ "КПІ", 2013. — 352 с.
3. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. — Том 1. — Проект ЄС "Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні". — К.: Фенікс, 2011. — 214 с.
4. Иванова Н.И. Налоговое стимулирование инновационных процессов / Н.И. Иванова, Г.И. Дежина, А.В. Федорченко и др. / Под ред. Н.И. Иванова. — М.: ИМЭМО РАН, 2009 — 160 с.
5. Кузнецов К. Криза руйнує інноваційний розвиток в Україні / Кузнецов К. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2009/05/20/193811>
6. Про Стратегію національної безпеки України: указ Президента України [редакція від 22.06.2012]. [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб.сайт. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>

7. Щегель С.М. Світовий досвід стимулювання інноваційної сфери: напрями та передумови використання у вітчизняній практиці / С.М. Щегель // Трансфер технологій та інновацій: інноваційний розвиток та модернізація економіки. Матеріали VI Міжнародного форуму, м. Київ, 2012. — С. 314—319.

8. Science, Technology and Innovation in Europe: 2012 edition [Електрон. ресурс] // Eurostat: офіц. веб.сайт. — Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GN-12-001/EN/KS-GN-12-001-EN.PDF

9. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Horizon 2020 — The Framework Programme for Research and Innovation COM (2011) 808 final. [Електрон. ресурс] // EUR-Lex: офіц. веб.сайт. — Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0808:FIN:en:PDF>

References:

1. Bakirov, V.S. (2013), "Innovation and investment policy of the University: Theory and Practice", Zbirnyk naukovykh prats' Mizhnarozhnoi nauково-praktychnoi konferentsii "Naukovyj park ta innovatsijna infrastruktura universytetu yak osnova rozvytku osvity ta nauky" [Collected Works of international scientific conference "Science Park and innovation infrastructure as the basis of university education and science"], Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, Luts'k, Ukraine.
2. Yehorova, O.O. (2013), "Stimulating innovation through special modes of economic activity in the context of the terms of the EU-Ukraine Association", Transfer tekhnolohij ta innovatsii: konkurentospromozha ekonomika i stalij rozvytok: VII mizhnarodnyj forum [Technology Transfer and Innovation: Competitive Economy and Sustainable Development: VII International Forum], NTUU "KPI", Kyiv, Ukraine.
3. EU (2011), Innovatsijna polityka: Yevropejs'kyj dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy. Tom 1. Proekt Yes "Vdoskonalennia stratehij, polityky ta rehulivannia innovatsij v Ukraini" [European experience and recommendations for Ukraine. vol. 1. EU Project "Improvement Strategies, Policies and Regulation in Ukraine"], Feniks, Kyiv, Ukraine.
4. Yvanova, N.Y. Dezhyna, H.Y. and Fedorchenko, A.V. (2009), Nalohovoe stymulyrovanye ynnovatsyonykh protsessov [Tax incentives for innovation processes], YMEMORAN, Moscow, Russia.
5. Kuznietsov, K. (2009), "The crisis destroys innovative development in Ukraine", available at: <http://www.eprada.com.ua/publications/2009/05/20/193811> (Accessed 1 December 2014).
6. President of Ukraine (2009), Decree "On Strategy of National Security Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/105/2007> (Accessed 1 December 2014).
7. Schehel', S.M. (2012), "International experience stimulating innovation sector: trends and background used in domestic practice", Transfer tekhnolohij ta innovatsij: innovatsijnyj rozvytok ta modernizatsiia ekonomiky. Materialy VI Mizhnarodnoho forumu [Transfer of technology and innovation: innovation development and modernization of the economy. Materials VI International Forum], Kyiv, Ukraine.
8. Eurostat (2012), "Science, Technology and Innovation in Europe: 2012 edition", available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-GN-12-001/EN/KS-GN-12-001-EN.PDF (Accessed 1 December 2014).
9. EUROPEAN COMMISSION (2011), "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions", available at: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0808:FIN:en:PDF> (Accessed 1 December 2014).

Стаття надійшла до редакції 11.11.2014 р.